

[Waldorff]

get stærkt specialiserede funktioner, med fysisk udmarvning på grund af det høje tempo, på grund af støj, forurening og så den økonomiske trussel, som ligger bag ved det hele.

Det er i høj grad også en psykisk undertrykkelse, der sker i arbejdssituationen. Fantasi er direkte uvedkommende i arbejdssituationen, og derved bliver familien og det, man kalder fritiden, det sted, hvor alle de menneskelige behov, som ikke kan tilfredsstilles i arbejdssituationen, skal indfries. Det kan familien simpelt hen ikke bære, og det er sikkert en nok så væsentlig forklaring på, at familien som institution er i opløsning i dag. Oven i købet er familien og fritiden jo ikke noget frit i den forstand. Her optræder vi i stedet for som forbrugere, og vi er bl. a. underlagt reklamens forbrugsstyring og reklamens manipulation med vores behov.

Socialisme betyder, at arbejde ikke længe er tvang, men en opbygning af værdier for fællesskabet og for den enkelte. Fælleseje og socialisering af produktionsmidlerne er en forudsætning for befrielsen for lønarbejdet. Det er en forudsætning for at gøre op med de helt fundamentale problemer i det kapitalistiske samfund som f. eks. arbejdsløsheden, fordi der i et socialistisk samfund vil være brug for alles arbejdsindsats.

Men der skal mere til end det. Det er afgørende, at ledelsen af produktionen, at beslutningerne omkring økonomi og planlægning både på den enkelte virksomhed og i hele samfundet ligger i hænderne på arbejderne. Det er forudsætningen for at ophæve arbejderens magtesløshed. Det er forudsætningen for at ophæve den adskillelse imellem arbejde og fritid, som belaster tilværelsen for alle lønarbejdere.

Når man hele dagen befinder sig i en tvangssituation, så skal der selvfølgelig læses noget af, når man kommer hjem, og det går nu engang ud over familien. Hvis ens aktivitet derimod bruges dels til at producere, dels til at diskutere og træffe beslutninger om det samfund, man lever i, dels til at uddanne sig og mange andre ting, så får man faktisk også en mulighed for at få tilfredsstillet de mange forskellige behov, som et menneske nu engang har, og det er noget, som i det samfund, vi kender, det kapitalistiske samfund, er forbeholdt et mindretal.

Denne helt anderledes organisering af tilværelsen under socialisme vil betyde, at un-

dertrykkelsen af kvinder, af forskellige mindretal, af det kapitalistiske samfunds såkaldte afvigere, af børn, af gamle kan erstattes af et fællesskab mellem ligeværdige individer. Det vil være et fællesskab, hvor der er brug for alles evner, hvor der ikke findes det, vi kalder uarbejdsdygtige, fordi der er plads til, og der er brug for dem, som ikke kan arbejde på fuld kraft. Det vil være et fællesskab, hvor børn er velkomne, og hvor der er udfoldelsesmuligheder for dem, et fællesskab, hvor vi ikke skal opdrage vores børn til at konkurrere med hinanden, men til at hjælpe hinanden.

Lønarbejdets afskaffelse indebærer også et nyt forhold imellem mennesket og den natur, som er grundlaget for den menneskelige eksistens. Modsætningen mellem natur-, ressource- og miljøhensyn og så på den anden side den profitstyrede produktion vil kunne ophæves og erstattes af en rationel udnyttelse og fordeling af ressourcerne. Dette helt overskruede individuelle forbrug, som vi kender i vores samfund, vil kunne erstattes af et kollektivt forbrug. Det gælder oplagt transport, men det gælder også mange af de forbrugsgoder, som vi kender, og som vil kunne udnyttes anderledes med andre boligformer. Der er f. eks. ikke nogen, der siger, at det nødvendigvis er lykken at have en vaskemaskine, som kun benyttes 6 timer om ugen.

Et socialistisk forhold til natur og miljø vil ikke bare sikre et bedre miljø at leve i. Det vil også sikre, at de kommende generationer faktisk har et grundlag for deres tilværelse, og det er noget, som bestemt ikke er nogen selvfølge. Det er bestemt ikke sikret ved en fortsat kapitalistisk udnyttelse af naturen.

Alle privilegier afskaffes under socialisme, bl. a. ved at skellet mellem håndens og åndens arbejde udslettes. I dag er det afgørende for hele ens tilværelse, om man bliver sat til at stå ved en drejebænk, eller om man bliver skolelærer. I et socialistisk samfund, hvis det bliver efter vores hoved, skal ingen stå ved en drejebænk hele sit liv, og ingen skal være lærer eller for den sags skyld politiker hele sit liv. I stedet skal der i enhver tilværelse være plads til både fysisk arbejde, undervisnings- og opdragelsesarbejde, kulturelle aktiviteter, og det, der hedder politisk arbejde, vil blive et anliggende for enhver. Det betyder nedbrydning af klasserne, det betyder afkald på privilegier.